

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
проректор з навчально-методичної роботи
Каріна НЕМАЩКАЛО

Інформаційні системи та технології в митній справі

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань 07 Управління та адміністрування
Спеціальність 072 " Фінанси, банківська справа та страхування "
Освітній рівень перший (бакалаврський)
Освітня програма Митна справа

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

обов'язкова
українська

Завідувач кафедри митної справи

Вікторія ТИЩЕНКО

Харків
2021

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри митної справи
Протокол № 1 від 27.08.2021 р.

Розробник:
Костяна О. В. к.е.н., доц. кафедри митної справи
Островський Д. М., викладач кафедри митної справи

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

У ХХІ столітті відбулися значні зміни в зовнішньоекономічній діяльності як України, так і всього світового суспільства. В Україні істотно зросли обсяги зовнішньої торгівлі особливо з Європейськими державами. А завдяки стрімкому розвитку новітніх технологій, провідні країни світу реалізували максимальну автоматизацію роботи митниць та здійснення митних процедур.

Всесвітня митна організація визначила підходи до прискорення і спрощення митних процедур у своїх програмних документах – Міжнародній конвенції щодо спрощення й гармонізації митних процедур, Рамкових стандартах безпеки і полегшення світової торгівлі. Європейська спільнота вбачає шлях до цього у зменшенні розбіжностей між митними процедурами країн світу, практичним засобом реалізації якого є створення системи "Електронна митниця". Відповідно до рішень Європейського Союзу "Електронна митниця" є базою для створення "єдиного вікна", яке зобов'язані використовувати інші відомства, що задіяні у митній справі.

Оскільки Україна прагне повноцінного членства в ЄС, то її курс митної політики має бути спрямований на вдосконалення системи електронного документообігу на митницях. Адже спосіб електронного декларування здатен не лише мінімізувати час проведення митних процедур, а й боротися з корупцією, розвивати міжнародну співпрацю та взаємодіяти з інформаційними системами державних організацій країни.

Цілком очевидно, що прискорення і спрощення митних процедур не можливі за умови використання старих технологій, заснованих на паперових документах. Тут на перший план виходять інформаційні митні технології, основою яких є електронний документообіг. Впровадження електронного документообігу дає змогу значно скоротити час на отримання, опрацювання і прийняття рішення щодо переміщення товарів через митний кордон України, випуску товарів у вільний обіг, зменшити ризики, пов'язані з митними правопорушеннями і контрабандою, що у свою чергу забезпечить зростання товарообігу, а отже, і збільшення надходжень до бюджету держави.

Митній структурі держави необхідно мати потужну інформаційну підтримку у вигляді якісно побудованої системи інформаційно-аналітичного забезпечення. Цього можна досягнути створенням системи інформаційних модулів. Саме тому новий етап розвитку митної системи України неможливий без розвитку мережевого інформаційного забезпечення. Електронному бізнесу, торгівлі і електронним зовнішньоекономічним документам має відповідати інформаційно діджиталізація митних процедур.

Вивчення навчальної дисципліни «Інформаційні системи та технології в митній справі» обумовлене необхідністю формування у майбутніх фахівців системи знань з організації та функціонування митної системи та забезпечення митної безпеки держави на макrorівні як особливої форми суспільних відносин, підсистеми економічного базису та дослідження теоретичних основ і практичної реалізації питань організації оподаткування на мікрорівні як базової фіскальної сфери країни.

Мета навчальної дисципліни: формування компетентностей з теорії та практики застосування інформаційних систем та технологій в митній справі, засвоєння закономірностей та основних механізмів впровадження та застосування новітніх технологій у процесі здійснення митних процедур в умовах розвитку та поглиблення євро інтеграційних процесів.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**: знати основні законодавчі документи з питань інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у митній справі та термінологію в даній галузі; знати порядок доступу до інформаційних ресурсів ЄАІС митних органів України; знати порядок використання програмних продуктів митного оформлення та вміти їх використовувати; визначати коди і найменування товару відповідно до УКТЗЕД, вміти працювати з митними класифікаторами.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	4
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	6
Форма підсумкового контролю	залік

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Пререквізити	Постреквізити
Мікро- та макроекономіка	Дипломне проектування
Економіка України	
Податкова система	
Митна справа	
Митна безпека	

Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
ЗК5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій	<p>РН5. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).</p> <p>РН6. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.</p> <p>РН8. Застосовувати спеціалізовані інформаційні системи, сучасні фінансові технології та програмні продукти</p> <p>РН12. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності</p>
ЗК7. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями	<p>РН9. Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію.</p> <p>РН13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.</p> <p>РН16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати</p>
ЗК12. Здатність працювати автономно	РН19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань
СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку	<p>РН3. Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.</p> <p>РН10. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем.</p> <p>РН12. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.</p> <p>РН16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати</p>

<p>СК16. Володіти інформаційно-аналітичним забезпеченням діяльності та інформаційними системами та технологіями в митних органах, здійснювати статистичні дослідження в сфері ЗЕД та митної справи</p>	<p>РН26. Володіти інформаційно-аналітичним забезпеченням діяльності та інформаційними системами та технологіями в митних органах, здійснювати статистичні дослідження в сфері ЗЕД та митної справи</p>
--	--

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти застосування інформаційних систем та технології в митній справі

Тема 1. Інформаційні системи та ресурси. Їх роль в управлінні економічними об'єктами

Інформаційна система: загальні поняття і класифікація. Автоматизовані інформаційні системи (АІС). Принципи створення і функціонування АІС. Загальна структура інформаційної системи, функціональна і забезпечувальна частини. Компоненти системи. Організація робіт зі створення автоматизованої інформаційної системи. Економічна інформація як предмет і продукт автоматизованої обробки. Види та властивості економічної інформації взагалі та митної зокрема. Структура й оцінка економічної інформації та митної інформації. Форми подання та відображення економічної інформації. Джерела митної інформації

Тема 2. Інформаційні технології та засоби їх реалізації

Інформаційна технологія: поняття, етапи розвитку, проблеми використання. Види інформаційних технологій (ІТ). Програмне забезпечення ІТ: загальна класифікація. Організація і засоби інформаційних технологій у забезпеченні митного управління. Поняття нової інформаційної технології. Локальні і розподільчі бази даних. Експертні системи і бази знань. Автоматизовані інформаційно-пошукові системи. Класифікатори. Відомчі класифікатори у митній справі. Інформаційні системи їх типи та структура.

Тема 3. Організаційно-методичні основи проектування, створення і функціонування інформаційних систем в митній справі

Основні вимоги до створення інформаційних систем. Визначення та класифікація методів проектування інформаційних систем. Класифікація засобів проектування. Методи індивідуального і типового проектування. Автоматизація проектування. Вибір методів і засобів проектування. Життєвий цикл ІС. Технологія проектування.

Основні принципи і вибір критеріїв проектування інформаційної системи забезпечення в митному управлінні. Аналіз інформаційних потоків і ієрархії в митній системі.

Особливості формування і функціонування інформаційних систем в митних органах.

Тема 4. Правові основи застосування електронних документів і інформаційних технологій в митній справі

Міжнародні і вітчизняні норми права, що визначають можливість застосування

інформаційних технологій в митній справі. Організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів. Сутність та особливості організації електронного документообігу. Використання електронного цифрового підпису в електронному документообігу. Запровадження електронного декларування митними органами України. Сутність процедури електронного декларування.

Змістовий модуль 2. Практичні аспекти застосування інформаційних систем та технологій в митній справі

Тема 5. Єдина автоматизована інформаційна система митних органів

Передумови та концепція створення і функціонування Єдиної автоматизованої системи (ЄАІС) Департаменту митної справи. Інформаційна база Єдиної автоматизованої інформаційної системи ДМС. Архітектура системи, територіальний розподіл. Принципи побудови ЄАІС. Вимоги до ЄАІС. Функціонування і експлуатація. Режими обробки даних в ЄАІС. Види забезпечення ЄАІС: технічне, технологічне, інформаційне, програмне, лінгвістичне. Обмін електронною інформацією в ЄАІС. Порядок виконання митних формальностей у разі виходу з ладу автоматизованої системи митного оформлення або єдиної автоматизованої інформаційної системи митних органів.

Тема 6. Автоматизовані інформаційні системи митного оформлення та контролю.

Функціональні АРМи і їх взаємодія. Особливості і недоліки існуючих АРМів посадових осіб митних органів. Комплексні автоматизовані засоби митних органів. Єдина система нормативно-довідкової інформації (НДІ). Аналітичний огляд підходів до обробки митної статистики.

Програмно-інформаційний комплекс „QD PRO” та його основні функції та завдання.

Тенденції розвитку телекомунікаційних технологій. Практична методика отримання нормативно-довідкової інформації в митних органах з використанням розподільчих і телекомунікаційних систем.

Тема 7. Формування, подання та обробка електронної звітності

Порядок здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, які декларуються з поданням вантажної митної декларації та документів контролю за переміщенням товарів у електронному вигляді.

Підготовка і подання митних документів в електронному вигляді засобами телекомунікаційного зв'язку. Централізоване приймання та комп'ютерна обробка електронних митних декларацій в митних органах України.

Тема 8. Забезпечення інформаційної безпеки митних органів

Політика Державної митної служби України в галузі забезпечення інформаційної безпеки митних органів. Організація захисту інформації в митних органах України. Організаційні, правові та криптографічні методи та технічні засоби захисту інформації. Поняття і структура інформаційної безпеки.

Перелік практичних занять, а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Методи навчання та викладання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, виконання лабораторних робіт, мозкові атаки, презентації, банки візуального супроводу.

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою їх викладання, але й високим ступенем ефективності навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні отриманих ними теоретичних знань на практиці; істотне підвищенні самосвідомості студентів; формуванні у них здатності приймати самостійно ефективні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективно ефективних рішень; формуванні здатності до високої соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – представляють собою один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій. Лекції проблемного характеру читаються за темами 1 та 3. За темою 1 заплановано проблемну лекцію: «Автоматизовані інформаційні системи», а за темою 3 – «Організаційно-методичні основи проектування, створення і функціонування інформаційних систем в митній справі»

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Вони проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше 10 – 15 хвилин і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх слухачів. Міні-лекції часто застосовуються як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформація надається по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовуються інші форми й методи навчання. Міні-лекції проводяться за темами 2 та 6. За темою 2 міні-лекція – «Інформаційні технології та засоби їх реалізації», за темою 6 – «Автоматизовані інформаційні системи митного оформлення та контролю».

Лабораторні роботи допомагають студентам під керівництвом викладача проводити імітаційні експерименти та дослідження з метою підтвердження окремих теоретичних положень та набуття практичних навичок роботи з інформаційними системами та технологіями в митній справі. Лабораторні роботи заплановано за кожною з тем дисципліни, загальна кількість лабораторних робіт – 8. Для захисту лабораторних робіт студенти роблять презентації та застосовують банки візуального супроводу.

Презентації представляють собою виступи перед аудиторією, що використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Банки візуального супроводу використовуються під час проведення лекційних та лабораторних занять. Вони сприяють підвищенню активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни, що досягається за допомогою застосування наочності.

Порядок оцінювання результатів навчання

ХНЕУ ім. С. Кузнеця використовує накопичувальну (100-бальну) систему оцінювання.

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума - 100 балів). Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі семестрового заліку відповідно до графіку навчального процесу. Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час практичних занять та виконання лабораторних завдань проводиться за виконання:

лабораторних занять – максимальна оцінка 10 балів за кожну роботу, вона ставиться за правильне виконання лабораторної роботи та захист, а також вірну економічну інтерпретацію отриманих результатів. Загальна кількість лабораторних робіт за дисципліною – 8, максимальний бал за виконання та захист лабораторних робіт – 80 балів;

контрольних роботи – включає тестування, розв'язання тестових та ситуаційних завдань. Максимальна оцінка за кожну роботу – 10 балів, заплановано 2 контрольні роботи, вони проводяться наприкінці кожного модуля. Максимальний бал за виконання всіх контрольних робіт – 20.

Підсумковий контроль:

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення заліку, студента слід вважати атестованим, коли сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Максимально можлива кількість балів - 100. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів - зараховано", "59 і менше балів - не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Тема 1. Інформаційні системи та ресурси. Їх роль в управлінні економічними об'єктами	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Проблемна лекція: Автоматизовані інформаційні системи	Активна робота на парі	
	Лабораторне заняття	Лабораторна робота. Джерела митної інформації	Виконання лабораторної роботи	10
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу за темою та самостійне вивчення законодавчих актів, що регламентують питання автоматизованих митних систем	Активна робота на парі		
Тема 2. Інформаційні технології та засоби їх реалізації	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Міні-лекція: Інформаційні технології та засоби їх реалізації	Активна робота на парі	
	Лабораторне заняття	Лабораторна робота. Обробка митної інформації. Захист роботи передбачається в формі презентації	Виконання лабораторної роботи	10
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу за темою та самостійне опрацювання положень щодо інформаційних технологій та засобів їх реалізації	Активна робота на парі		
Тема 3. Організаційно-методичні основи проектування, створення і функціонування інформаційних систем в митній справі	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Проблемна лекція: Організаційно-методичні основи проектування, створення і функціонування інформаційних систем в митній справі	Активна робота на парі	
	Лабораторне заняття	Лабораторна робота. Застосування інформаційних технологій під час аналізу митної інформації	Виконання лабораторної роботи	10
	<i>Самостійна робота</i>			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу за темою та самостійне опрацювання основних принципів побудови інформаційних систем в митній справі і виборур критеріїв проектування інформаційної системи забезпечення в митному управлінні	Перевірка домашніх завдань		

Тема 4. Правові основи застосування електронних документів і інформаційних технологій в митній справі	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція: Правові основи застосування електронних документів і інформаційних технологій в митній справі	Активна робота на парі	
	Лабораторне заняття	Лабораторна робота на тему: Групування країн та регіонів за ознаками	Виконання лабораторної роботи	10
		Контрольна робота	Контрольна робота	10
	Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу за темою та самостійне вивчення правових основ застосування електронних митних документів в зарубіжних країнах	Активна робота на парі		
Тема 5. Єдина автоматизована інформаційна система митних органів	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція: Єдина автоматизована інформаційна система митних органів.	Активна робота на парі	
	Лабораторне заняття	Лабораторна робота: Автоматизована інформаційна система митних органів	Виконання лабораторної роботи	10
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу за темою та самостійний аналіз видів забезпечення ЄАІС: технічне, технологічне, інформаційне, програмне, лінгвістичне.	Активна робота на парі	
Тема 6. Автоматизовані інформаційні системи митного оформлення та контролю.	Аудиторна робота			
	Лекція	Міні-лекція: Автоматизовані інформаційні системи митного оформлення та контролю.	Активна робота на парі	
	Лабораторне заняття	Лабораторна робота. Застосування автоматизованих інформаційних системи митного оформлення та контролю	Виконання лабораторної роботи	10

	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу за темою. Самостійне дослідження тенденцій розвитку телекомунікаційних технологій. Практична методика отримання нормативно-довідкової інформації в митних органах з використанням телекомунікаційних систем.	Активна робота на парі	
Тема 7. Формування, подання та обробка електронної звітності	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція: Формування, подання та обробка електронної звітності	Активна робота на парі	
	Лабораторне заняття	Лабораторна робота: Формування митної звітності в електронному вигляді	Виконання лабораторної роботи	10
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу за темою. Самостійне вивчення теоретичних аспектів подання митних документів в електронному вигляді засобами телекомунікаційного зв'язку.	Активна робота на парі	
Тема 8. Забезпечення інформаційної безпеки митних органів	Аудиторна робота			
	Лекція	Лекція: Забезпечення інформаційної безпеки митних органів	Активна робота на парі	
	Лабораторне заняття	Лабораторна робота: Підготовка та подання митних декларацій за допомогою інформаційних технологій	Виконання лабораторної роботи	10
		Контрольна робота	Контрольна робота	10
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Опрацювання лекційного матеріалу за темою. Самостійне вивчення основ організації захисту інформації в митних органа.	Перевірка домашніх завдань	

Рекомендована література

Основна

1. Антоненко В.М. Сучасні інформаційні системи і технології: управління знаннями: навч. посіб. / В.М. Антоненко, С.Д. Мамченко, Ю.В. Рогушина; Держ. фіскальна служба України, Національний ун-т держ. податкової служби України. – Ірпінь : Вид-во НУДПСУ, 2016. – 212 с.

2. Буйницька О.П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання. - К.: вид-во ЦУЛ. 2012. - 240с.
3. Митні інформаційні технології: навч. посіб. /за ред. Пашка П.В. - К.: Знання, 2011. - 391с.
4. Одинець В.А. Інформаційні системи та технології у фінансових установах: навч. посіб. / В.А. Одинець, В.Ю. Свириденко, Л.В. Дубчак; Ун-т держ. фіскальної служби України. – Ірпінь: Ун-т ДФС України. – 2016. – 410 с.
5. Ситнік Б. Т. Основи інформаційних систем і технологій: Навч. посібник. – Харків: УкрДУЗТ, 2019. – 175 с.
6. Сорока П.М., Харченко В.В., Харченко Г.А. Інформаційні системи і технології в управлінні організацією: Навч. посіб. – К.: ЦП «Компринт», 2019. – 518 с.

Додаткова

7. Войцещук А. Д. Інформаційні технології в забезпеченні безпеки митного простору України. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». 2017. – № 5(33). – С. 84–89.
8. Івашова Л. М. Діджиталізація митних процедур: сучасний стан та перспективи розвитку митної справи / Л. М. Івашова, Л. І. Кийда // Публічне управління та митне адміністрування. – 2019. - № 3 (22). – С. 218 – 230.
9. Калашнікова О. Сутність і зміст поняття інформаційних технологій у державній митній справі // Інформаційне право. – 2018. – № 6. – С. 226 – 230.
10. Коляда С.П., Рябой В.І. Удосконалення е-митниці – запорука розвитку митної справи в Україні. Бізнес Інформ. 2016. – № 3. – С. 238-243.
11. Лемеха Р. Автоматизація та інформатизація митних процедур як пріоритетні напрями вдосконалення адміністрування митних режимів в Україні // Адміністративне право і процес. – 2020. – № 11. – С. 126 – 133.
12. Литвин Н. Деякі аспекти інформаційного забезпечення діяльності митних органів // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. – 2017. – № 865. – С. 273-278.
13. Костяна О. В. Митна безпека: її сутність і місце в системі національної безпеки держави // Бізне інформ - 2020. – № 11. – С.76 – 82
14. Костяна О. В. Проблеми ефективності адміністрування митних платежів в Україні // Бізнес Інформ -2019. – №10, С. 213 – 219

Інформаційні ресурси

15. Офіційний сайт ДМСУ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://customs.gov.ua/>